

Provpass 4

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

Verbal del b

Provets innehåller **40 uppgifter**

Instruktion

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

Du får använda provhäftet som kladdpapper.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter** och den totala provtiden är **55 minuter**.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

DELPROV ORD – ORDFÖRSTÅELSE

1. i ottan

- A i morgon
- B tidigt
- C för det mesta
- D snart
- E i enrum

2. förlägga

- A påverka
- B inleda
- C erbjuda
- D placera
- E utföra

---

3. selektion

- A omval
- B förstahandsval
- C tillval
- D valbarhet
- E urval

4. otidsenlig

- A konstant
- B otraditionell
- C försenad
- D omodern
- E evig

---

5. resonans

- A missljud
- B omtagning
- C återklang
- D motstånd
- E taktfasthet

6. futilitet

- A nödvändighet
- B förebild
- C utfyllnad
- D misstag
- E obetydlighet

---

7. röja

- A utlösa
- B avslöja
- C förstöra
- D avfärdा
- E undersöka

8. simpa

- A fiskart
- B svampsort
- C blåsinstrument
- D huvudbonad
- E maträtt

---

9. gångbar

- A trolig
- B stadig
- C rörlig
- D säker
- E giltig

10. filantrop

- A människovän
- B hästtämjare
- C predikant
- D konstsamlare
- E växtförädлare

Papegojsjuka

Papegojsjuka är det svenska namnet för ornithos eller psittakos. Sjukdomen orsakas av bakterien *Chlamydophila psittaci* och är en så kallad zoonos, vilket innebär att den kan smitta mellan djur och människor.

Första gången sjukdomen påvisades hos människor var efter kontakt med papegojor, därav namnet psittakos (papegojfåglar = *Psittaciformes*). Eftersom smittämnet är vanligt förekommande bland vilda fåglar av olika arter, är namnet papegojsjuka inte särskilt relevant. En mer korrekt benämning bör således vara ornithos (grekiskans *ornis* = fågel). Praxis har blivit att benämna sjukdomen ornithos då den drabbar människor (eller andra däggdjur), och psittakos då den drabbar fåglar.

Smittade människor får influensaliknande symtom med hög feber, huvudvärk och symtom från luftvägarna, i värsta fall lunginflammation. Hos fåglar varierar sjukdomsbilden från fullständig symtomfrihet till en allmän infektion, som kan leda till döden. Även en till synes helt frisk fågel kan bära på den bakterie som orsakar sjukdomen. När fågeln blir stressad kan symtomen börja uppträda, vilket får fågelns utsöndring av bakterier till omgivningen att öka betydligt. Vanligtvis orsakar psittakos luftvägssymtom hos fåglar, och i samband med dem ses ofta trötthet, dålig aptit, vätska från ögon (ibland bara det ena) och näsborrar, och emellanåt diarré. Psittakos överförs framför

allt genom inandning av smittämnet, men det kan också ske via avföringen.

Smittan överlever länge i torr miljö och är av bland annat den orsaken svårbekämpad. Bland våra sällskapsfåglar är det främst papegojor, parakiter och duvor som riskerar att drabbas, men även andra arter ligger i riskzonen. Infektionen är i princip omöjlig att utrota eftersom smittan finns hos både vilda och tama fåglar. Det saknas idag pålitliga testmetoder för att upptäcka smittbärare bland fåglar. Störst chans att ställa diagnos har man vid obduktion.

Papegojsjuka hos djur är en anmeldningspliktig sjukdom enligt smittskyddslagen. Under åren 2004–2008 rapporterades 2 till 8 psittakosfall varje år. Det innebar en åttio-procentig minskning jämfört med 1990-talet. I början av 2013 rapporterades det dock in 20 fall av ornithos hos människa i Sverige. Smittvägarna i dessa fall har i huvudsak gått via vilda fåglars avföring.

Hygienåtgärder är därför av yttersta vikt vid misstänkt eller konstaterad smitta. Sjuka fåglar kan behandlas med antibiotika, men en del fåglar förblir kroniska smittbärare, trots att de kliniskt tillfrisknar. Av det skälet rekommenderas ofta fågelägare att låta avliva drabbade eller misstänkt drabbade fåglar.

STEN WIECHEL

Uppgifter

11. Vilket av följande påståenden om spridningen av ornithos/psittakos har stöd i texten?

- A En fågel som uppvisar symtom sprider sjukdomen lättare än en symptomfri fågel.
- B Sjukdomens smittväg går oftare från vilda till tama fåglar än tvärtom.
- C Sjuka tamfåglar innebär en större smittorisk för fåglar än för människor.
- D Sjukdomen tas upp och sprids via redan försvagade individer.

12. Vilken omständighet gör det svårt att bekämpa psittakos, av texten att döma?

- A Att korrekt sjukdomsdiagnos kan ställas endast efter det att individen har dött.
- B Att bakterien som orsakar sjukdomen är spridd bland många individer och arter.
- C Att sjukdomssymtomen skiljer sig åt mellan olika fågelarter.
- D Att smittan som orsakar sjukdomen sprids på oförutsägbara sätt.

En annan ekonomi

Sharing economy är ett fenomen som kan få såväl liberala som socialistiska och konservativa ekonomiska världsbilder att börja slira i riktning diket.

Men först: Hur ska det översättas till svenska? Jag har stött på en rad varianter – delningsekonomi (direktöversättningen), poolekonomi, kollaborativ ekonomi, tillgänglighetsekonomi, självorganiserande konsumtion, gemensam konsumtion, samverkanskonsumtion. Alla goda försök, som tillsammans, men inte var för sig, fångar fenomenets dynamik och nyanser.

I grunden handlar sharing economy om modeller där människor via nätverk kan i första hand hyra, ibland även dela, låna eller byta, exempelvis bilar, tillfälligt boende, arbetsytör, verktyg och andra egendomar av varandra, istället för att var och en äger sitt.

Rachel Botsman, en av de mest uppmärksammade förespråkarna för den här utvecklingen, har kallat det för ”en stor kulturell och ekonomisk kraft som förändrar inte bara vad vi konsumerar, utan hur vi konsumerar”. Det är en bra sammanfattning av idén.

På många områden är tillgängligheten under ordnade former det viktiga för människor, inte ägandet. Genom att förbli inom ramen för ett system av marknadsekonomi, inte statskontroll, kan sharing economy – i teorin – tillämpa den principen utan en baksida av politisk likriktning, maktkorruption och toppstyre.

Delningsekonomins effektiva resursanvändning kan frigöra medel för annat. De flesta kommer att använda dem för meningsfullare former av konsumtion, en del för att minska på sin totalkonsumtion. Men det blir i båda fallen en miljö- och hållbarhetsvinst. Resursslöseriet minskar. Konsumismens avarter dämpas. Livskvaliteten fördjupas.

Fenomenet är inte nytt förstås. Sharing-begreppets sammanlödning av ekonomiska, sociala och kulturella aspekter spelade en viktig roll inte minst i fildelningsdebatten för ett antal år sedan. Och vägg i vägg med sharing economy-trenden finns den växande betydelsen av det som på engelska kallas *crowdfunding*, på svenska gräsrotsfinansiering, av olika projekt eller satsningar som skulle ha svårt att få tillräckligt stöd på etablerade vägar.

Denna ”många bäckar små”-modell är nära släkting till sharing economy. Båda har blivit möjliga att genomföra storskaligt och högeffektivt tack vare den tekniska utvecklingen – framför allt genom internet.

Sharing economy kan i idealfallet förena ekonomisk effektivisering med skonad miljö, ökad individuell frihet med starkare social och kollektiv samverkan, ett nyttjande av marknadsekonomins bästa sidor för att tygla ett par av

kapitalismens sämsta instinkter. Hur bra låter inte det?

Men det är, förstås, som alla begriper, för bra för att vara helt sant.

Många kritiker påpekar att det även finns stora praktiska och principiella problem med ett sådant system.

Vad händer med skatteintäkterna i samhället när gräzonerna i ekonomin ökar? Vad händer med arbetsrätt och kollektivavtal när etablerade branscher, vars förhållanden åtminstone någorlunda reglerats och kontrollerats, kan gå under till förmån för helt oreglerade arbetsförhållanden där människor lättare kan utnyttjas och där miljö- och hälsoregler kringgås? Hur ser den rättsliga relationen ut mellan de som äger egendomen och de som hyr den i en sådan ekonomisk modell? Det är frågor utan givna svar i dag. De sociala följderna är oklara.

Några av de ledande sharing economy-organisationerna har också snabbt, som *Der Spiegel* skrev i förra veckan i en stor artikel om sharing economy med rubriken ”Kalifornisk kapitalism”, visat sig vara knallhårda, affärsinriktade lobbyister med få skrupler. Det finns fasader och baksidor.

Sharing economy hotar alltså – med sina fördelar och nackdelar – att förvirra många gamla trogna, beprövade kartor och kompasser gällande konsumtion, ägande, företagande, fackföreningar, lönebildning, skattesystem, arbetsmarknad, arbetsrätt, kollektivavtal, statliga regleringar, miljölagstiftningar och ekonomisk riskfördelning.

Det kommer, när euforin klingar ut i eftertanke, att bli ett djupt kontroversiellt och omstritt fenomen, på tvärs mot invanda konfliktlinjer och över hela den politiska skalan. Vänster kommer att debattera med vänster, liberaler med liberaler, höger med höger. Kapitalismen, som vi känner den, nyttjar den och reglerar den, kommer att förändras av det. Men inte på något ensidigt eller lättolkat sätt.

I sharing economy-modellen finns mycket konstruktivt att skördta för flera idériktnings. Men också åtskilligt att bränna sig på för godtrogna och lättländade. Den har parallella inslag av progressiv möjlighet och reaktionär falla.

Fullt ut genomfört skulle sharing economy i praktiken innebära ett systemskifte som kan mötas av lika högt jubel från utvecklings-, konsumtions- och tillväxtkritiska vänsterrörelser som från lätt anarkistiska, reglerings- och statskritiska nyliberaler.

Men som ett inslag bland flera i en marknadsekonomisk helhet kan idéerna också framstå som en tilltalande metod för ekonomisk effektivitet, social sammanhållning och miljöhänsyn – en bra kompromiss i mitten.

Eftersom delnings-, självorganiserings- och kollabora-

tionstrenderna – stimulerade av nya tekniska möjligheter och livsmönster i samhället – är här för att stanna, talar allt för att även denna mer organiserade form av sharing economy kommer att öka i betydelse inom fler branscher på 2000-talet.

Det kommer att ställa politik och medborgare inför svåra avvägningar, överraskande målkonflikter och intrikata dilemman.

Ett gott råd: Gå inte på hela hajpen. Var inte naiv. Inse farorna. Men bejaka trots det möjligheterna som finns i sharing economy om balansen blir rätt.

Och oavsett om stämningen blir euforisk eller kritisk, behöver vi en snillrik svensk översättning. Kommer någon på något bra – dela gärna.

OLA NORDEBO

Uppgifter

13. Hur skulle man utifrån texten bäst kunna beskriva delningsekonomi?

- A Som ett sätt att protestera mot politiska beslut.
- B Som ett sätt att bättre utnyttja existerande resurser.
- C Som ett sätt att utveckla nya ideologier.
- D Som ett sätt att utradera kapitalismens negativa sidor.

14. Vilka politiska konsekvenser kommer delningsekonomin att få, enligt textförfattaren?

- A Den kommer att utmana etablerade politiska tolkningsmodeller.
- B Den kommer successivt att få stöd från alla politiska läger.
- C Den kommer att ge upphov till en ny syn på politik.
- D Den kommer att visa sig ligga utom räckhåll för politiska åtgärder.

15. Varför har textförfattaren svårt att hitta en bra svensk översättning till ”sharing economy”?

- A Det är så oklart vad sharing economy egentligen står för.
- B Sharing economy saknar en tydlig politisk förankring.
- C Ingen vet vad sharing economy kommer att utvecklas till.
- D Sharing economy har så många olika sidor.

16. Hur tror textförfattaren själv att delningsekonomin kommer att fungera i framtiden?

- A Som en lösning på dagens konsumtions- och miljökris.
- B Som ett första steg mot en helt ny ekonomisk modell.
- C Som ett tillskott inom ramen för marknadsekonomin.
- D Som ett intressant experiment utan bredare tillämpning.

Samtidsarkeologi

I februari 2007 utkom en mycket intressant, välskriven och nydanande lärobok i en alltmer uppmärksammad arkeologisk forskningsgren, nämligen samtidsarkeologi. Det är professor Mats Burström vid Södertörns högskola som har författat skriften. Vid högskolans arkeologiska institution bedrivs samtidsarkeologiska utgrävningar. Författaren har vidare aktivt engagerat sig i sådana grävningar i bland annat TV-programmet *Utgrävarna*. Jämte några kollegor undersöker Burström också en raketbas på Kuba – en av dem som förstördes efter Kubakrisen 1962.

Samtidsarkeologi är enligt Burström arkeologi i det nära förflutna. Ämnet är gränsöverskridande och mångvetenskapligt. Det länar teorier och metoder från en rad olika akademiska discipliner. Ämnet bygger på att grävningar av nutidsnära objekt knyts till personliga minnen och individuella erfarenheter. Samtidsarkeologi knyter an till historisk arkeologi, alltså sådan arkeologi som studerar samhällen som också har efterlämnat texter.

Kan någon tidpunkt fastställas från vilken vi kan säga att arkeologin kan rubriceras som samtidsarkeologi? Burström diskuterar den frågan. Han menar att det är klokt att ha en öppen attityd till samtidsarkeologins gränser eftersom den utgör ett nytt forskningsfält. Varje försök att med precisa årtalsangivelser definiera det samtidsarkeologiska forskningsfältet möter svårigheter. Dock finner Burström det lämpligt att sätta gränsen vid år 1850. Dessförinnan är arkeologin historisk, och därefter rör den samtiden.

Varför? Jo, menar Burström, inkluderar vi minnen som rör sådant som nu levande människor hört andra berätta om egna upplevelser av, så sträcker sig minnena ungefär 150 år bakåt, under förutsättning att de berättas av en mycket gammal person som i sin tur hört dem av en likaledes gammal människa.

Varför ägnar man sig åt samtidsarkeologi? En oerhörd mängd källor finns från perioden efter 1850. Genom att nära oss det förflutna från ett mera jordnära perspektiv kan samtidsarkeologin, menar Burström, visa hur den stora historien yttrade sig och påverkade människor i deras dagliga liv. Han erinrar om att den historiska arkeologin övertygande har visat att arkeologiska källor inte sällan ger andra vittnesbörd om ett specifikt förhållande än vad de skriftliga källorna gör.

Föremål och materiella lämningar från det nära förflutna har en emotionell och reflexiv dimension. Tinget berör oss, de väcker minnen och tankar. Lämningar från det nära förflutna väcker tankar om den mänskliga tillvaron i stort. Burström framhåller att samtidsarkeologin

inbjuder till den sortens existentiella reflexion som längre varit en viktig grund till människors intresse för lämningar från det förflutna.

Samtidsarkeologin samlar företrädare från en lång rad akademiska discipliner. Burström nämner olika grenar inom samtidsarkeologin, till exempel soparkeologi, torparkeologi, industriarkeologi, bunkerarkeologi, forensisk arkeologi, förlista fartyg, störtade flygplan, ölburkar, dansbanor samt fotbollsplaner. Exempel lämnas på utförda studier.

Burström framhåller att i Sverige förknippas samtidsarkeologiska utgrävningar i första hand med torpundersökningar. Det beror på att ganska många sådana utgrävningar har genomförts, över hundra stycken. De flesta har gett fynd från 1800- och 1900-talet. Många torp står också kvar som hus. Hos allmänhet och hembygdsrörelse är intresset för torplämningar stort. Burström påpekar att torplämningar inte automatiskt är skyddade av kulturmånslagen. Den offentliga kulturmiljövårdens intresse för dem har varit svagt. Stig Welinders ofta refererade undersökning från tidigt 1990-tal av stuggrunden Granströms vid Nyberget i södra Dalarna nämns som exempel på en torputgrävning. Welinders tolkning var att avfallet som kastats utanför stugan avspeglar tidens könsroller. Det finns, menar Burström, ett uppenbart behov av att utveckla såväl frågeställningar som metoder för arkeologiska undersökningar av torp och andra sentida bebyggelselämningar.

Stockholms universitet grävde för några år sedan ut ett flyktingläger på Lovön där estniska och rumänska flyktingar bott på 1940-talet. Här påträffades på ett gravfält från bronsåldern förutom betongplintar efter husen också prydnadslagda gångar, nu övervuxna i skogen. En liten myntdepå bestående av tyska pfennigmynt med hakkors och örн påträffades, jämte en hel del personliga föremål som tillhörde flyktingarna. Även denna grävning är ett exempel på samtidsarkeologi.

Burström nämner också undersökningar av de oräkneliga bunkrar som finns kvar sedan andra världskriget i Europa, inte minst vid den svenska kusten, i synnerhet i Skåne. Forensisk arkeologi använder arkeologiska metoder för att hitta, dokumentera och tolka lämningar som är viktiga för att utreda brott av olika slag.

En fallstudie rör inspelningsplatsen för den amerikanske regissören Cecil B. DeMilles storfilm *De tio budorden* från 1920-talet. Efter inspelningen lät DeMille riva ner den egyptiska stad som byggts upp med statyer och allt. Lämningarna begravdes i all hemlighet och övertäcktes

med sand i den kaliforniska öknen. Nu grävs de upp, och platsen har av delstaten Kalifornien fått officiell status som fornlämningsplats!

Samtidsarkeologins viktigaste kännetecken är, menar Burström, studiet av hur föremål och andra materiella lämningar från det nära förflutna på olika sätt berör människan. De enklaste vardagsföremål kan i kraft av sin historia väcka en nyfikenhet på att få veta mera om de sammanhang som föremålen ingick i. Samtidsarkeologin är ett effektivt sätt att aktualisera en historia som det annars inte funnes någon omedelbar anledning att uppmärksamma och diskutera. Känslan att möta ett ting som man vet vad det representerar berör iakttagaren, till exempel en sardinburksnyckel på polarfararen Andréas sista lägerplats. Föremål från det nära förflutna får oss att minnas och tänka tillbaka.

Burström påpekar att det kan vara känsligt att gräva i det nära förflutna och att det därför finns anledning till etiska överväganden. Samtidsarkeologin rör ibland lämningar där det finns kvarlevor av personer som har nära

efterlevande.

Den offentliga kulturmiljövården borde ta större hänsyn till det intresse som många människor har för lämningar från det nära förflutna. Samtidsarkeologin visar hur föremål och andra materiella lämningar har en förunderlig förmåga att beröra människor och väcka tankar om både smått och stort i tillvaron. Det är dessa emotionella och reflexiva dimensioner som är själva grunden för människors intresse för det förflutna och dess lämningar. Genom att närläma sig det förflutna utifrån en annan typ av källor än de vedertagna kan samtidsarkeologin, anser Burström, bidra till en mer mångstämmig historia.

Burström har lättfattligt och konkret åskådliggjort vad samtidsarkeologi är. Forskningsfältet skildras övertygande och engagerat. Visserligen har flera samtidsarkeologiska undersökningar genomförts i Sverige. Det är dock först genom denna lärobok som forskningsfältet beskrivs och tydliggörs. De exempel som lämnas åskådliggör också samtidsarkeologins bredd.

NILS RINGSTEDT

Uppgifter

17. Lämningar från det nära förflutna kan, enligt texten, påverka människors intresse för historien. Vad beror det på?

- A Att lämningarna främst synliggör så kallat vanligt folks historia.
- B Att lämningarna dokumenterar vad nu levande människor själva upplevt.
- C Att lämningarna undersöks också av andra än professionella arkeologer.
- D Att lämningarna utlöser känslor och tankar hos betraktaren.

18. Vad tycks, av texten att döma, vara huvudsyftet med Mats Burströms bok?

- A Att presentera samtidsarkeologin som forskningsfält och verksamhetsområde.
- B Att sammanfatta resultaten av hittills gjorda samtidsarkeologiska undersökningar.
- C Att argumentera för ökade satsningar på samtidsarkeologi från kulturmiljövårdens sida.
- D Att utifrån hittills gjorda utgrävningar ge en bild av samtidsarkeologins fortsatta utveckling.

19. Hur tycks Mats Burström anse att den offentliga kulturmiljövården agerar i de frågor som texten beskriver?

- A Uppenbart okunnigt.
- B Alltför passivt.
- C Överdrivet kritiskt.
- D Onödigt försiktigt.

20. Vilken blir den logiska konsekvensen av Mats Burströms resonemang kring tidsgränsen mellan historisk arkeologi och samtidsarkeologi?

- A Att tidsgränsen efter hand kommer att förflyttas framåt.
- B Att tidsgränsen efter hand kommer att bli svårare att urskilja.
- C Att den historiska arkeologin med tiden kommer att trängas tillbaka av samtidsarkeologin.
- D Att den historiska arkeologin med tiden kommer att bli en konkurrent till samtidsarkeologin.

DELPROV MEK – MENINGSKOMPLETTERING

- 21.** Kommunen ska på ett miljömässigt hållbart sätt förse medborgarna med ett gott dricksvatten, ta hand om avloppsvatten och ____ avfall. Kommunen ska därutöver, genom information och kommunikation med omvärlden, arbeta aktivt och målmedvetet för att minska miljöpåverkan och skapa förutsättningar för ett ____ hållbart kretsloppssamhälle.
- A debitera – framtida
B deportera – alternativt
C denaturalisera – resursstarkt
D deponera – långsiktigt
- 22.** I flertalet länder begränsades möjligheten att bilda nätverk där många stationer kunde sända samma program. Här i Sverige var detta tillåtet. I praktiken hade Sverige därmed den förmodligen mest ____ lagstiftningen i västvärlden på detta område.
- A innovativa
B relevanta
C liberala
D detaljerade
- 23.** Vilken bild är den första som dyker upp i huvudet när du hör ordet tango? ____ av en man och en kvinna tätt omslingrade i en dramatisk ____? En nätstrumpklädd kvinnofot i en omöjligt hög stilettklack? En mörk främling med en ros mellan tänderna? Denna den mest mytomspunna av danser omges av många kända ____.
- A Sinnebilden – piruett – visioner
B Närvaron – miljö – symboler
C Siluetten – pose – klichéer
D Kombinationen – förening – emblem
- 24.** Den tekniska utvecklingen i världen har gått i en rasande fart, men vår hjärna fungerar likadant som för 40 000 år sedan. Våra stenåderskopplingar i hjärnan gör att vi i vissa situationer kan agera ____ fastän agerandet ____ förnuftigt där och då.
- A slumpräktigt – påstås
B irrationellt – ter sig
C gammalmodigt – inverkar
D aggressivt – anses

25. Huvudpersonen P är en ytterst excentrisk medicine studerande. Trots sin cyniska _____, som ständigt kretsar kring människokroppens inre, tycks han inte kunna vänja sig vid operationer och _____.

- A karaktär – stetoskop
- B humor – mediciner
- C egenhet – skalpeller
- D jargong – obduktioner

26. Gruvområdena _____ sommaren 1993 som ett led i ett forskningsprojekt vid Åjtte, Svenskt fjäll- och samemuseum, varvid ett flertal dittills okända gruvor och provbrytningar, så kallade skärpningar, påträffades.

- A inventerades
- B exploaterades
- C initierades
- D projekterades

27. Ett liknande mönster syns när man tittar på ungdomars parbildning över _____ och nationella gränser, en viktig men förbiseedd _____ på olika gruppers integration i ett samhälle. De svenska gymnasieelever som har en partner med bakgrund utanför Norden _____ att i större utsträckning än andra ha en positiv syn på invandrare.

- A internationella – trend – förefaller
- B relationella – faktor – kommer
- C religiösa – prognos – föredrar
- D etniska – indikator – tenderar

28. Jag tror inte att någon egentligen drömmer om en _____ arbetsplats; det skulle förmodligen vara lika ointressant att jobba på en kvinnodominerad arbetsplats som på en mansdominerad.

- A homosocial
- B ekvivalent
- C heterosexuell
- D androgyn

29. Vid läsningen av *Skogsliv vid Walden* framgår att Thoreau är medveten om att det inte är alla mänskor ____ att ha de materiella förutsättningarna att ____ sitt oberoende, även om fler än man tror har möjligheten.

- A ålagt – bejaka
- B förunnat – odla
- C beviljat – kanalisera
- D uppgivet – tillgodose

30. Att helt slippa reklam är i princip omöjligt. Men reklamen uppfattas inte heller alltid som en objuden gäst. Ibland fungerar den närmast som en konstform, en populär-kulturell ____ som mänskor aktivt söker upp, i stället för tvärtom.

- A genre
- B tendens
- C bransch
- D norm

DELPROV ELF – ENGELSK LÄSFÖRSTÅELSE

In the following text there are gaps which indicate that something has been left out. Look at the four alternatives that correspond to each gap and decide which one best fits the gap. Then mark your choice on your answer sheet.

Taxing Fat

The purpose of food taxes is to reduce sales of the products concerned. By introducing its fat tax in 2011, which was dropped after only a year, the Danish government also wanted to 31_____ revenue, reduce costs associated with obesity-related diseases, and increase health and longevity. A year is hardly time to assess its impact on health, but the tax did bring in \$216 million. Danes will now face higher income taxes to make up for the loss of the fat tax.

Business groups insist that the tax had no effect on the amount of fat that Danes ate. 32_____, economists at the University of Copenhagen say Danish fat consumption fell by 10 to 20 per cent in the first three months after the tax went into effect. However, it is not possible to know whether it fell because of the tax or because of the slump that hit the Danish economy.

Is a saturated-fat tax good public policy? All food fats are a mix of unsaturated and saturated fatty acids. Saturated fats raise the risk of coronary heart disease, although not by much. Trans fats, banned in Denmark since 2003, are a greater risk factor. Because the different fatty acids 33_____ in their risk, imposing a single tax on them as if they are indistinguishable is difficult to support scientifically.

For these reasons, anti-obesity tax measures in other countries have tended to avoid targeting broad nutrient groups. 34_____, they focus on processed foods, fast food or sugary drinks – all major sources of calories. Taxing them seems like a more promising strategy.

What else should governments be doing? That they have a role in addressing the health problems caused by obesity is beyond 35_____, not least because they bear much of the cost of dealing with such problems. In the US, economists estimate the cost of obesity-related healthcare and lost productivity at between \$147 billion and \$190 billion a year. Thus, the need to act is urgent. But how?

Alternatives

31.

- A cut
- B spread
- C raise
- D end

32.

- A In contrast
- B For example
- C In consequence
- D For reference

33.

- A decrease
- B progress
- C advance
- D vary

34.

- A However
- B Unfortunately
- C Instead
- D Subsequently

35.

- A reason
- B debate
- C relevance
- D belief

MARION NESTLE, NEW SCIENTIST

Preventive Medicine

A review of *Vaccine* by Arthur Allen

In 1796, an English country doctor named Edward Jenner successfully immunized a child against smallpox, the world's deadliest infectious disease. News of Jenner's stunning achievement led millions throughout Europe to roll up their sleeves. Yet, as Arthur Allen makes clear in *Vaccine*, a timely, fair-minded and crisply written account of "medicine's greatest lifesaver," not everyone welcomed Jenner's feat. Criticism came quickly, often in apocalyptic terms. The economist Thomas Malthus wrote that vaccination might lead to dangerous population increases. Ministers warned against interfering against the Lord's grand design. Others, meanwhile, objected to a process that injected foreign, perhaps poisonous, matter into the body. What possible good could come from polluting the bloodstream of a child?

Antivaccine sentiment found fertile soil in the United States, where the ethos of individual responsibility often clashed with public health programs based on collective norms. What kept vaccine opponents on the defensive, however, were the rapid breakthroughs in medicine and public health. Jenner's triumph was followed by a procession of other vaccines, for rabies, tetanus, yellow fever, diphtheria, and more. A healthier diet, advances in sanitation and surgery, the development of antibiotics and DDT – all combined to increase American life expectancy to 70 years from 47 between 1900 and 1955.

World War II made vaccination fashionable. Polio turned it into a national crusade. No disease drew as much attention in postwar America, or created as much fear. Primarily striking children, polio killed some of its victims and paralyzed others, leaving behind vivid reminders for all to see: wheelchairs, leg braces, iron lungs, deformed limbs. The quest for a means of prevention led to the largest public health experiment in American history, involving nearly two million school-age volunteers. When Jonas Salk's virus vaccine was declared "safe, effective and potent" in 1955, the nation celebrated as if a war had ended – and, indeed, one had.

As late as the 1950s, parents had been encouraged to expose their children to diseases like measles and mumps in order to get them over with before adulthood, when the dangers increased. Vaccines for these illnesses have been around since the 1970s. More were on the way and some researchers spoke openly about a future without infectious disease. In our current age of AIDS, one marvels at the arrogance of such a belief. Nature remains a full step ahead.

Allen is sympathetic to parental fears regarding the dangers of various vaccines, though he remains skeptical that scientific studies of these dangers will open many minds. At this point, he writes, much of the "antivaccinist" leadership is composed of countercultural types who view life through the prism of conspiracy theory: the government lies, the drug companies are evil, the medical profession is corrupt; trust the Internet instead. A fair number oppose traditional medicine in favor of homeopathy, believing that vaccines weaken the immune system and that sickness is a natural part of life.

To a large extent, says Allen, this antivaccination impulse is fueled by an ignorance of the past. Vaccines have done their job so well that most parents today are blissfully unaware of the diseases their children are inoculated against. The end result is a culture that has become increasingly risk-averse regarding vaccination because people have greater trouble grasping the reward.

The problem appears to be growing. As more children go unvaccinated in the United States, there has been a rise in vaccine-preventable diseases. Meanwhile, fewer pharmaceutical companies are now producing vaccines, citing the high cost of testing, diminishing markets and a fear of litigation. For Allen, a reversal of these trends will require something long overdue: a frank national discussion about the risks and benefits of vaccination. His splendid book is a smart place to begin.

DAVID OSHINSKY, THE NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

Questions

36. What are we told in the opening paragraph?

- A It took a long time for doctors to put Jenner's ideas into large-scale practice.
- B Jenner's sensational discovery was given a mixed reception.
- C The public found it difficult to believe Jenner's surprising claims.
- D The usefulness of Jenner's vaccine was widely doubted in medical circles.

37. What is implied about Jenner's vaccine in relation to the general health situation in the United States in the last century?

- A Its role in bringing about longer lives for many people has been exaggerated.
- B It was gradually found to be effective against a variety of life-threatening diseases.
- C Its use was long resisted by the American public health authorities.
- D It was one of several important factors behind improvements in public health.

38. What are we told about the 1950s, from a medical point of view?

- A It was a time of justified optimism about the possible elimination of all infectious diseases.
- B Parents were asked to do their utmost to prevent their children from getting certain diseases.
- C It was a period of especially dangerous outbreaks of infectious diseases throughout the United States.
- D There was an awareness that some diseases posed a greater threat to adults than to children.

39. What, according to the text, is Arthur Allen's attitude to vaccination skeptics?

- A He agrees with those who say that research into the effects of vaccines should not be trusted.
- B He is suspicious of the kind of arguments put forward by many antivaccinists.
- C He fails to understand why parents should worry about the risks of vaccines.
- D He is convinced that personal views on vaccination should carry the same weight as scientific evidence.

40. What is Arthur Allen's view of the present situation concerning vaccination in the United States?

- A The success of 20th century vaccination programs has made it less necessary to vaccinate today's children.
- B It is doubtful whether the overall, long-term effects of vaccination are positive.
- C Recent developments will have to be met by serious consideration of the pros. and cons of vaccination.
- D The discovery of new diseases for which there are no vaccines is unavoidable.